

4 **Checklist rekenen**

4.1 Rekenbeleid

- De school heeft in haar schoolbeleid een visie vastgelegd op rekenonderwijs en de wijze waarop het rekenen wordt ingevuld, georganiseerd en ondersteund (zie hoofdstuk 3).
- De school heeft deze visie vertaald in doelstellingen die zij wil bereiken met leerlingen in de verschillende leerroutes. Daarbinnen zijn er specifieke doelstellingen voor de leerlingen die ernstige (en hardnekkige) rekenproblemen ervaren (inclusief de leerlingen met een dyscalculie verklaring).
- De school heeft de plaats van het kernvak rekenen in het curriculum vastgesteld. De wijze van inrichting en van ondersteuning is bepaald.
- De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het totale rekenbeleid (inclusief ondersteuningsbeleid) berust bij één van de directieleden.
- De school heeft bepaald op welke wijze zij het rekenbeleid opneemt in haar beleidscyclus. Dit houdt in dat de gestelde doelen periodiek worden geëvalueerd en de uitvoering indien nodig wordt bijgesteld.

4.2 Inhoud van het rekenonderwijs

- Het programma van de school sluit aan op de leerstoflijnen en de rekendidactiek die in het basisonderwijs gebruikelijk zijn.
- De doorlopende leerstoflijnen rekenen zijn voor de verschillende afdelingen en leerroutes concreet uitgewerkt in een curriculum voor rekenen, zodat leerlingen de Referentieniveaus 2F of 3F kunnen bereiken.
- De school heeft het 'rekenen in de vakken' en het curriculum voor rekenen op elkaar afgestemd.
- De school hanteert een eenduidige rekendidactiek bij rekenlessen en/of rekenen in de vakken.
- De school stemt het onderwijsaanbod voor rekenen binnen de diverse leerroutes af op de (specifieke) onderwijsbehoeften van de rekenzwakke leerlingen.

4.3 Inrichting van het rekenonderwijs

- De school heeft voor elke leerroute bepaald op welke wijze zij het reguliere rekenonderwijs inricht en voor welke leerjaren zij dit doet. Zij stelt daarbij vast hoeveel tijd per leerjaar zij aan het reguliere rekenonderwijs besteedt en hoe de continuïteit over de leerjaren wordt gewaarborgd. Bovendien stelt de school voor elke leerroute vast hoe het rekenonderwijs efficiënt en effectief kan worden georganiseerd, gelet op de verschillen in de onderwijsbehoeften van leerlingen.

- De school heeft voor elke leerroute bepaald op welke wijze zij het rekenonderwijs inricht voor leerlingen die niet genoeg hebben aan het reguliere onderwijsprogramma voor rekenen. Zij heeft daarbij vastgesteld hoeveel tijd per leerjaar zij aan dit rekenonderwijs besteedt, als aanvulling op het reguliere rekenonderwijs.
- De school heeft intern een deskundig ondersteuningsteam voor het vakgebied rekenen.
- De school participeert in een samenwerkingsverband van scholen in het kader van passend onderwijs. Dit verband kan de participerende scholen ondersteunen op het gebied van rekenen.
- De school heeft maatregelen getroffen om een effectieve taakverdeling van de mentor, de rekenleraar, de rekenspecialist en de ondersteuningscoördinator te realiseren (zie afbeelding 4.1 van dit hoofdstuk en paragraaf 14.4 in deel 4). Zij zijn de direct betrokkenen bij de begeleiding van leerlingen die (ernstige) rekenproblemen ervaren.
- De school heeft maatregelen getroffen om een structurele inroosting van de mentor, de rekenleraar, de rekenspecialist en de ondersteuningscoördinator te realiseren.
- De school heeft een interne procedure en een instrument voor het volgen van de vorderingen van (rekenzwakke) leerlingen.
- De eerstelijns-, tweedelijns- en derdelijns-ondersteuning is toegerust om effectief te functioneren bij (een vermoeden van) geringe rekenproblemen op deelgebieden, ernstige rekenproblemen en bij ernstige en hardnekkige rekenproblemen (mogelijk dyscalculie). Er is grondige kennis van rekendidactiek en (didactische) diagnostiek binnen het ondersteuningsteam aanwezig.

4.4 Bekwaamheid rekenen en rekendidactiek

Zie voor toelichting de paragrafen 14.3 en 14.4 in deel 4.

- De school heeft zowel de bestaande als de gewenste rekendeskundigheid van de rekenleraren, de leraren in de andere vakken en de rekenspecialist in kaart gebracht. Zij heeft beleid ontwikkeld om de deskundigheid op peil te houden en verder te ontwikkelen.
- De school heeft de bestaande en de gewenste deskundigheid voor de ondersteuning bij rekenen in kaart gebracht. Dit geldt voor zowel de eerstelijns-, als de tweedelijns- en derdelijns-ondersteuning. Zij heeft beleid ontwikkeld om de deskundigheid op peil te houden en verder te ontwikkelen.

4.5 Documentaire informatievoorziening over rekenen

- De school heeft een interne procedure opgesteld voor het verzamelen, het beheren, het toegankelijk maken en het tijdig beschikbaar stellen van informatie uit het leerlingadministratiesysteem.

- De school beschikt over een up-to-date digitaal leerlingadministratiesysteem waarin leerlingdossiers van alle leerlingen zijn opgenomen.
- De school heeft in een procedure beschreven wie (in welke rol of functie) welke gegevens vastlegt in het leerlingadministratiesysteem en wanneer hij dit doet. Hierin staat ook wie voor welke handelingen (lezen en/of schrijven) is geautoriseerd en wordt gewezen op de verantwoordelijkheid van betrokkenen om deze gegevens te lezen en te benutten.
- Afhankelijk van de autorisaties voeren leraren en andere betrokkenen de gegevens van leerlingen in. Zij vermelden daarbij bijzonderheden in de rekenontwikkeling van individuele leerlingen. Indien nodig beschrijven zij de uitgevoerde interventies.
- Bij uitstroom naar middelbaar beroepsonderwijs, hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs verstrekt de school aan elke leerling in begeleidingscategorie 2 of 3 een document (uitstroomrapportage) met relevante informatie over zijn vorderingen en begeleiding. Deze informatie is gebaseerd op zijn leerlingdossier en is uitgewerkt conform de daarvoor geldende regels en/of afspraken, voor zover deze bestaan. Zo nodig licht de school dit document toe bij het vervolgonderwijs, in afschrift aan of in aanwezigheid van de leerling en zijn ouders/verzorgers.

4.6 Communicatie bij (ernstige) rekenproblemen en/of dyscalculie

- De school heeft heldere afspraken gemaakt over de interne communicatie met betrekking tot documentatie en overdracht van informatie en ervaringen naar allen die binnen de school bij het rekenonderwijs betrokken zijn.
- De school heeft vastgelegd hoe de interne communicatie verloopt tussen alle betrokkenen bij het rekenonderwijs. Daarbij moet de leerling zelf niet worden overgeslagen.
- De school heeft in een procedure vastgelegd hoe de informatievoorziening verloopt over de condities voor rekenopdrachten in toetsen, schoolexamens en centrale examens. Deze informatie is gericht aan alle personen die binnen de school bij het rekenonderwijs betrokken zijn en aan de leerling en zijn ouders/verzorgers.
- De school heeft in een procedure vastgelegd op welk moment contact wordt opgenomen met de ouders/verzorgers van de leerling en op welke wijze zij bij de begeleidings- en eventuele onderzoekstrajecten van hun zoon of dochter worden betrokken.

4.7 Plaatsing van leerlingen bij binnenkomst in het eerste leerjaar

Zie voor toelichting de paragrafen 14.1, 14.2 en 14.3 in deel 4.

- De school biedt, vooruitlopend op een nadere behoeftenanalyse, de leerlingen direct bij aanvang van het schooljaar de (individuele) begeleiding die zij nodig hebben. Vanuit de overdracht po-vo is bekend welke leerlingen in aanmerking komen voor *intensieve begeleiding op maat* (begeleidingscategorie 2) en voor *zeer intensieve begeleiding op maat* (begeleidingscategorie 3) bij

rekenen (zie afbeeldingen 4.2 en 4.3). Ieder van hen wordt ingedeeld in begeleidingscategorie 2 of 3 (zie respectievelijk paragraaf 4.11 en paragraaf 4.12). Dit gebeurt ook vooruitlopend op een eventuele nadere behoeftenanalyse, als daartoe aanleiding lijkt.

- De school maakt een vervolselectie van leerlingen op basis van hun scores bij een nulmeting die aan alle leerlingen wordt afgenomen.
- Op grond van het resultaat van de nulmeting en zijn rekengeschiedenis in het basisonderwijs wordt de leerling in de best passende begeleidingscategorie ingedeeld.
- De school stelt een individueel handelingsplan op voor leerlingen die in aanmerking komen voor begeleidingscategorie 2 en 3, zie respectievelijk paragraaf 4.11 en paragraaf 4.12. (In sommige gevallen kan de school voortbouwen op het individuele handelingsplan dat de leerling vanuit het basisonderwijs 'meeneemt'.)

4.8 Signalering van (ernstige) rekenproblemen

- De school heeft een interne procedure voor de signalering van leerlingen die gedurende de schoolperiode in het vo rekenachterstand oplopen.
- Alle leraren hebben binnen deze procedure een actieve rol en melden eventuele problemen bij de mentor.
- De mentor bespreekt de problemen met de rekenleraar en/of de rekenspecialist. Dit overleg leidt tot vervolgstappen.

4.9 Begeleiding bij (ernstige) rekenproblemen en dyscalculie

Zie voor toelichting paragraaf 14.3 en 14.4 in deel 4 en voor een samenvattend overzicht afbeelding 4.3.

- Alle (bij rekenactiviteiten betrokken) leraren dragen gezamenlijk verantwoordelijkheid voor een optimale begeleiding (van de rekenontwikkeling) van alle leerlingen.
- De school heeft een interne procedure voor de begeleiding van leerlingen. Deze procedure omvat het in kaart brengen van de begeleidingsbehoefte van elke leerling en het op basis daarvan bij rekenproblemen geven van adequate begeleiding aan leerlingen (volgens de drie begeleidingscategorieën in dit protocol).
- De school onderscheidt drie categorieën in de begeleiding van leerlingen bij hun rekenontwikkeling. Afhankelijk van hun onderwijsbehoeften op het gebied van rekenen worden leerlingen bij een van deze categorieën ingedeeld en krijgen daarbij passende ondersteuning vanuit het primaire proces, de eerstelijns-, tweedelijns- of derdelijns-ondersteuning.

4.10 Begeleiding in categorie 1

Begeleidingscategorie 1: *begeleiding van leerlingen binnen de reguliere lessen.*

Zie voor toelichting de hoofdstukken 14 en 15 in deel 4.

- Alle (bij rekenactiviteiten betrokken) leraren zijn deskundig om leerlingen te observeren bij rekenactiviteiten en mogelijke rekenproblemen te signaleren. Op basis hiervan kunnen zij waar nodig differentiëren.
- De rekenleraar is deskundig op het gebied van rekeninhoud en rekendidactiek. Hij geeft les, observeert rekenactiviteiten, houdt korte rekengesprekken, signaleert (mogelijke) rekenproblemen, analyseert resultaten (toets, observatie en leerlingwerk) en interpreteert de analyse om de vorderingen van leerlingen te volgen en te beoordelen.
- De rekenleraar stemt de leerstof en zijn didactische aanpak af op de ontwikkeling van de leerlingen die geringe rekenproblemen op deelgebieden ervaren. Hij differentieert tijdens de rekenles. Waar nodig vraagt hij advies aan de rekenspecialist.
- De rekenleraar stelt in overleg met de rekenspecialist de doelen vast met inachtnaam van het beoogde referentieniveau van de betreffende leerroute. Hij zorgt daarbinnen voor voldoende mogelijkheden tot differentiatie en afstemming op de ontwikkeling van alle leerlingen.
- De rekenleraar en de rekenspecialist beoordelen in overleg met de mentor – na analyse van toetsresultaten, observaties en leerlingwerk – of er sprake is van voldoende, onvoldoende of geen vooruitgang van de rekenontwikkeling van een leerling.
Bij onvoldoende of geen vooruitgang zet de rekenspecialist in overleg met de ondersteuningscoördinator vervolgvorderingen in gang volgens de interne procedure. Deze leerlingen worden ingedeeld bij begeleidingscategorie 2.

4.11 Begeleiding in categorie 2

Begeleidingscategorie 2: *begeleiding van leerlingen op basis van een individueel handlingsplan bij ernstige rekenproblemen.*

Zie voor toelichting op de begeleiding in categorie 2 de hoofdstukken 14 en 16 in deel 4 en op het diagnostisch rekenonderzoek hoofdstuk 18 in deel 5.

- De school heeft een interne procedure afgesproken voor de aanmelding voor, het uitvoeren van en het rapporteren en communiceren over het diagnostisch rekenonderzoek. Door middel van een diagnostisch rekenonderzoek worden de specifieke onderwijsbehoeften van de leerling bepaald.
- De school heeft vastgelegd wie het initiatief neemt tot overleg met de leerling en zijn ouders/verzorgers. Doel van dit overleg is hen te informeren over het diagnostisch rekenonderzoek.
- De rekenspecialist voert het diagnostisch rekenonderzoek uit volgens de interne procedure.

- De rekenspecialist stelt met de rekenleraar op basis van het onderzoeksverslag het individuele handelingsplan op voor de verdere begeleiding van de leerling. Dit doet hij in overleg met de mentor en de ondersteuningscoördinator. In bepaalde gevallen kan worden volstaan met het actualiseren van het in een al eerder traject opgestelde individueel handelingsplan. Zie hoofdstuk 16 voor het opstellen, uitvoeren en evalueren van het individuele handelingsplan.
- De ondersteuningscoördinator stelt de betrokken leraren op de hoogte van de specifieke onderwijsbehoeften van de betreffende leerling en tot welke begeleidingscategorie deze daardoor behoort. De school heeft een procedure voor het maken van afspraken over de begeleiding van de leerling en de afstemming van het onderwijsaanbod op de specifieke onderwijsbehoeften van de leerling.
- De school biedt de leerling begeleiding in categorie 2 op basis van het individuele handelingsplan. De intensieve en deskundige begeleiding van de leerling vindt plaats door de rekenleraar binnen en door de rekenspecialist buiten de rekenlessen.
- De rekenspecialist en de rekenleraar evalueren na een half jaar het effect van de begeleiding. Een analyse van de resultaten (toetsen, observaties, geleverd werk) van de leerling maakt hier deel van uit. De rekenspecialist stelt in overleg met de ondersteuningscoördinator het individuele handelingsplan bij. Daarnaast is het mogelijk om in overleg met de ondersteuningscoördinator vervolgvactiteiten in gang te zetten, waarbij hij de interne procedure volgt. Bij aantoonbaar voldoende vooruitgang gaat de rekenspecialist na of er voldoende condities aanwezig zijn om de leerling al terug te plaatsen naar begeleidingscategorie 1. Indien dat niet het geval is blijft de leerling in categorie 2. Bij aantoonbaar onvoldoende of geen vooruitgang wordt de leerling geplaatst in begeleidingscategorie 3.

4.12 Begeleiding in categorie 3

Begeleidingscategorie 3: intensieve en structurele begeleiding op basis van een individueel handelingsplan bij ernstige en hardnekkige rekenproblemen.

Zie voor toelichting op de begeleiding in categorie 3 de hoofdstukken 14, 16 en 17 in deel 4 en op het psychodiagnostisch onderzoek hoofdstuk 19 in deel 5.

- De rekenspecialist actualiseert een eerder opgesteld handelingsplan of stelt een nieuw handelingsplan op, dat is gebaseerd op de adviezen uit de rapportage over een psychodiagnostisch onderzoek. De rekenspecialist doet dit in afstemming met de rekenleraar, de mentor en de ondersteuningscoördinator, zo mogelijk in overleg met de diagnosticus of andere (externe) deskundigen.
- De school stelt de bij de leerling betrokken leraren op de hoogte van zijn specifieke onderwijsbehoeften. De school heeft een procedure voor het maken van afspraken over de begeleiding van de leerling en de afstemming van het onderwijsaanbod op de specifieke onderwijsbehoeften van de leerling.
- De school biedt de leerling blijvende begeleiding in categorie 3 op basis van het individuele handelingsplan. De zeer intensieve en deskundige (individuele) begeleiding van de leerling vindt plaats binnen en buiten de groep door de rekenleraar en de rekenspecialist, maar kan in

specifieke gevallen ook plaatsvinden door of in nauwe samenwerking met een vakleraar. Dat laatste gebeurt in gevallen dat de context van het vak de leerling nadrukkelijk helpt (een deel van) zijn problemen te overwinnen.

- De rekenspecialist evalueert volgens de interne procedure voor begeleiding het effect van de begeleiding. Hij doet dit samen met de rekenleraar, de mentor en de ondersteuningscoördinator, zo mogelijk in overleg met de diagnosticus. Een analyse van de resultaten (toetsen, observaties, leerlingwerk) van de leerling maakt daarvan deel uit. Zij stellen de begeleiding en/of het individuele handelingsplan zo nodig bij.

4.13 Traject 'psychodiagnostisch onderzoek'

Zie voor toelichting op het psychodiagnostisch onderzoek in begeleidingscategorie 3 hoofdstuk 19 in deel 5.

- De ondersteuningscoördinator neemt het initiatief tot overleg met de leerling en zijn ouders/verzorgers. Doel van dit overleg is hen te informeren over de noodzaak van een psychodiagnostisch onderzoek. Tevens moet dit overleg leiden tot formele toestemming voor het uitvoeren van dit onderzoek (op grond van het reglement persoonsgevoelige gegevens) en voor het informeren van de school over het resultaat. Deze toestemming wordt in het dossier van de leerling opgenomen.
- De school heeft een interne procedure volgens HGD opgesteld voor de aanmelding voor, het uitvoeren van, het advies uitbrengen aan en het rapporteren en communiceren over het psychodiagnostisch onderzoek.
- De diagnosticus voert het psychodiagnostisch onderzoek uit volgens de interne procedure en zijn beroepscode.
- De rekenspecialist stelt op basis van de analyse en de handelingsadviezen uit het onderzoeksverslag van de diagnosticus een individueel handelingsplan op.
- De school biedt de leerling in begeleidingscategorie 3 zeer intensieve en deskundige (individuele) begeleiding op maat op basis van het individuele handelingsplan. Gedurende de begeleidingsperiode wordt – indien nodig – tussentijds overleg gevoerd met de diagnosticus aan de hand van tussentijdse rapporten.
- De diagnosticus evalueert na een half jaar het effect van de begeleiding. Een analyse van de resultaten (toetsen, observaties, leerlingwerk) van de leerling maakt daar deel van uit. Het resultaat van de evaluatie van de begeleiding kan het volgende betekenen:
 - 1 De leerling blijft in begeleidingscategorie 3 en krijgt daar begeleiding onder de vastgestelde, tot (enig) resultaat leidende condities. Zie verder paragraaf 4.12 voor de begeleiding in categorie 3.
 - 2 De leerling laat zo veel vooruitgang zien, dat de condities van begeleidingscategorie 2 toereikend zijn. De ondersteuningscoördinator zet hiervoor vervolgvactiteiten in gang, waarbij hij de interne procedure volgt. Zie verder paragraaf 4.11 voor de begeleiding in categorie 2.

- 3 Als er sprake is van dyscalculie, blijkend uit de hardnekkigheid van de ernstige rekenproblemen, blijft de leerling onder de condities van begeleidingscategorie 3.

4.14 Vaststellen van dyscalculie en het verlenen van een dyscalculieverklaring

Zie voor toelichting op het verlenen van een dyscalculieverklaring in begeleidingscategorie 3 paragraaf 19.6 in deel 5.

- De diagnosticus stelt vast welke specifieke onderwijsbehoeften de leerling heeft; mogelijk zijn er aanwijsbare oorzaken voor de ernstige rekenproblemen of is er sprake is van dyscalculie.
 - Ongeacht of de diagnosticus dyscalculie vaststelt, blijft de leerling vanwege de geconstateerde ernstige rekenproblemen in categorie 3 voor permanente, specifieke en intensieve (individuele) begeleiding. De ondersteuningscoördinator zet hiervoor vervolgvactiteiten in gang, waarbij hij de interne procedure volgt. Zie verder paragraaf 4.12 voor de begeleiding in categorie 3.
 - De diagnosticus kan op basis van het onderzoek dyscalculie vaststellen als naast de inhoudelijke kenmerken en het al genoemde criterium van hardnekkigheid ook aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan (zie paragraaf 19.6). Indien hieraan is voldaan kan de diagnosticus de leerling een dyscalculieverklaring verlenen.
- De school informeert alle leraren volgens de interne procedure dat de diagnosticus een leerling een dyscalculieverklaring heeft verleend. Volgens de daarvoor geldende regels en/of afspraken maakt de school hiervan melding aan andere instanties.